

Snoeien of niet snoeien, dat is de vraag

In hun eindschrijftie zochten vijf studenten van Hogeschool Larenstein onder meer naar een antwoord op de vraag of snoei van laanbomen bij aanplant wenselijk is. Een eenduidig antwoord hierop bleven de studenten schuldig aan hun opdrachtgever Praktijkonderzoek Plant en Omgeving (PPO). Maar hoe zit het nu met de argumenten voor en tegen snoeien? Een impressie van het gedachtegoed van kwekers, aanplanters en andere deskundigen.

Foto's: Ferry Noordam

Een paar telefoongesprekken en de controverse over al dan niet snoeien bij aanplant van laanbomen ligt in de volle breedte op tafel. Vermoedelijk zijn de voorstanders van snoeien net zo talrijk als de tegenstanders. En hun argumenten zijn vrijwel nooit wetenschappelijk onderbouwd en zeker niet met onderzoek gestaafd. De meeste mensen - of ze nu snoeien of niet bij de aanplant - handelen puur uit traditie. We hebben het altijd zo gedaan, we hebben het zo geleerd, we zijn tevreden over het resultaat, de bomen groeien, we hebben weinig uitval.

Opmerkingen

Hier passen al direct twee opmerkingen bij. De eerste is van Marc Ravesloot, projectcoördinator Gebruikswaardeonderzoek Laanbomen bij het PPO in Boskoop. Hij begeleidde ook de vijf studenten bij hun eindopdracht, omdat hij omwille van gebruikswaarden van bomen wil weten hoe de praktijk over snoeien bij en in de eerste jaren na aanplant denkt. Hij constateert namelijk uitval die tot 20% kan oplopen. Dat is zonde van de bomen, van de inspanningen en van de extra kosten. Ravesloot verwacht betere resultaten door goede zorg in het hele aflevertraject, zorgvuldige wortelbehandeling inclusief gebruik van een product als Worteldip, en meer aandacht voor snoei door producenten en planters van bomen.

De reactie van boomverzorger Jørn Copijn sluit hierop aan. Copijn gaat uit van een zo kort mogelijk traject van rooien tot planten. „Dat is je eerste winst.” Het liefst zou hij de bomen nog dezelfde dag planten. Hij verwacht dat snoei dan helemaal niet nodig is. „Als er maar voldoende zorg (inwateren) en nazorg in de vorm van watergeven plaatsvindt. Ook bij het verplanten van grote bomen blijkt snoei nauwelijks nodig. „Maar”, zo waarschuwt hij, „vaak rooien en balleren kwekers op voorraad en leveren dan vanuit die voorraad. Flink snoeien is dan vermoedelijk wel noodzakelijk.”

Niet snoeien...

Bij juiste behandeling niet snoeien, kan hieruit de conclusie zijn. Dat is in ieder geval de richting waarin ook opleidingsinstituut IPC Groene Ruimte en bomenonderzoeker Jitze Kopinga bij Alterra denken. Snoeien is volgens hen niet nodig bij aanplant, dat komt later wel in de begeleidingssnoei. Rob Borst van het IPC: „Wij leren iedereen bomen niet te snoeien bij aanplant. De hele bovengrondse boom moet er voor zorgen dat de wortels de kans krijgen om te groeien. Snoeien veroorzaakt schade. Herstel ervan vergt ons inziens energie die de boom ook had kunnen gebruiken voor wortelgroei. En zolang het tegendeel niet bewezen is en omdat we niet weten hoe de boom inwendig functioneert, adviseren wij niet te snoeien bij aanplant.” Kopinga voegt hier aan toe dat de vorming van nieuwe wortels plaatsvindt

onder invloed van hormonen die ontstaan bij het uitlopen van het blad. „Snoeien verstoort de hormoonhuishouding, waardoor de wortelvorming minder goed op gang komt.” Onderzoek op dit terrein kent Kopinga echter niet, en bestaat waarschijnlijk ook niet.

Onderwijsvisie

Hovenier en kweker H.A. Susebeek in Varsveld is niet gelukkig met de onderwijsvisie van onder meer het IPC. Met hem zijn er in Nederland en daarbuiten vermoedelijk zeer vele hoveniers en groenvoorzieners die wel snoeien bij aanplant. Susebeek reageert: „De boomkweker leveren bomen ongesnoeid en in de vereiste kwaliteit. Degene in mijn bedrijf die bomen plant, snoeit deze ook. Dat wil zeggen hij verwijdert beschadigde wortels en takken en de kroon wordt uitgelicht. Alleen dan zullen bomen goed aanslaan!” Toch doet het werkstuk van de Larenstein-studenten anders vermoeden. Daarin komt naar voren dat groenvoorzieners niet of nauwelijks snoeien. Snoeiregels in bestekken voeren zij veelal niet uit - directievoerders controleren hierop niet of nauwelijks - of worden door hen uitgelegd als: alleen beschadigde takken wegnippen. Maar vlakuit als Susebeek handelen vanuit de overtuiging, zeggen goede aanslagpercentages te halen en laten zich niet zomaar overtuigen. Het omgekeerde geldt trouwens net zo goed, zo bleek eind vorig jaar tijdens de presentatie door de studenten in Velp.

Stokpaardjes werden bereiden, standpunten verhardden er. Tot een eensluidende eindconclusie kwam men niet.

Wel snoeien...

En dan de boomkwekers, die snoeien volop, ook bij het verplanten. Zij doen dat met de argumenten van ruimte en kroonvorming. Maar voor hen is maximale groei en aanwas van hun bomen net zo belangrijk. Dat voelen zij immers direct in hun portemonnee. Evenals Susebeek stellen veel hoveniers, groenvoorzieners en boomverzorgers dat zij bomen bij aanplant snoeien. Zo snoeit Erwin Reinhard van BSI Bomenservice in Baarn zijn bomen altijd, zowel bovengronds als aan de wortels. Potentiële zuigers, dubbele koppen, plakoksels, te zwaar hout en lange eenjarige zwiepers moeten eruit, vindt hij. Van de wortels knipt hij beschadigingen weg en die enkele lange wortel. Dat de meeste van deze snoeihandelingen nodig zijn, komt wellicht wat vreemd over. Iedereen is ervan overtuigd dat hij kwaliteitsbomen koopt. Probleemtakken zouden daar niet in mogen zitten. Maar, zo stellen kwekers, dergelijke takken kunnen ook in het laatste groeiseizoen op de kwekerij ontstaan. Voor Marc Ravesloot van het PPO is het euvel van probleemtakken en te zwaar hout in de kroon vrij structureel voor het laanboomproduct: „Het is moeilijk om kwalitatief geschikte laanbomen aan te schaffen voor het gebruikswaardeonderzoek.” Vanuit die ervaring heeft hij behoefte aan meer aandacht voor snoeien van bomen door de producent.

Snoeiproject

Een van de laanboomproducenten, Ebben Boomkwekers in Cuijk, heeft ondertussen de daad bij het woord gevoegd. Dit jaar heeft Toon Ebben aan vijf gemeenten gesnoeide bomen geleverd: Ede, Haarlemmermeer, Helmond, Sittard en Venlo. Dit snoeiproject, van honderd tot vijfhonderd bomen elk, wordt door Naktuinbouw gevolgd. Ebben heeft de bomen op zijn eigen manier gesnoeid om het evenwicht tussen kroon en wortelgestel weer te herstellen. „Onder de geconditioneerde omstandigheden op onze kwekerij boeken wij hiermee goede resultaten”, aldus Ebben. Voor groenvoorzieners pleit Ebben voor een standaard snoeimethode omdat verschillen in snoei niet uit te leggen zijn. Maar uitlichten van de kroon vindt hij sowieso geen goede methode: „Ik kort dun hout in, want ik moet die overtollige, eenjarige twijgen kwijt. Zo verklein ik het verdampend oppervlak, terwijl de boom wel volledig bekleed blijft tegen te sterke instraling. Het liefst pak ik de stam met jute in.” Ook John de Lepper van laanboomkwekerij M. van den Oever in Haaren hanteert een vuistregel voor het snoeien van bomen: 50% van de kroon moet eruit. Hij realiseert dit door het innemen van eenjarig hout en eventueel een enkele te zware tak.

Noodzaak

Pius Floris van het gelijknamige boomverzorgingsbedrijf in Vught ziet snoeien bij aanplant als noodzaak. En dan bedoelt hij geen begeleidingssnoei of jeugdsnoei. Floris spreekt bewust van plantsnoei. Bomen uit de gangbare kweekpraktijk hebben volgens hem te veel scheutlengte. Dat

komt door het gebruik van kunstmest. „Dat uit zich in bovengrondse groei en niet in wortelgroei. Bovendien raken bomen door ze te rooien 90% van de opnamecapaciteit kwijt. Volgens Floris vergroot plantsnoei bij die bomen de kans op aanslaan. „Bij het uitlopen is namelijk water nodig voor de celstrekking, maar de mogelijkheden voor wateropname zijn door het verplanten minimaal. Daarvoor moet de boom eerst nieuwe wortels maken. Bovendien lopen eenjarige twijgen als eerste aan de toppen uit. Door het gebrek aan opnamecapaciteit is de aanzuigende werking van die twijgtoppen groter dan de toevoer. Luchtbellen in de houtvaten zorgen er vervolgens voor dat de boom verdroogt.” Verder stelt Floris dat de ontwikkeling van blad energie vergt. Energie die dus niet ten goede kan komen aan de wortelontwikkeling. Daarom pleit hij ervoor de grootste eenjarige twijgen weg te halen, want de boom moet bij voorkeur eerst ondergronds gaan groeien. ■

Kort

De vraag wel of niet snoeien lijkt eenvoudig, maar levert dramatische tegenstellingen op onder vakmensen. De argumenten voor en tegen zijn heel divers en sluiten elkaar ook niet geheel uit. Wetenschappelijke onderbouwing is echter heel beperkt. Toch lijken de voorstanders van snoeien bij aanplant nog de sterkste troeven in handen te hebben. Indrogen van takken is nu eenmaal een ongecontroleerd proces dat, ondanks water geven, de dood van de boom tot gevolg kan hebben.

Ton Stolk